

BIRNA VELEMIR OG MARGRÉT SIGURÐARDÓTTIR

ÞAÐ ER ALDREI OF SEINT AÐ FARA Í NÁM

Þessi grein fjallar um rannsókn á því hvað hvetur konur til að fara í háskólanám eftir langt hlé og hvað hindrar þær. Einnig var skoðað hver ávinningurinn af náminu var að þeirra eigin mati. Rannsóknin var unnin í BA-námi í uppeldis- og menntunarfræði og verða hér helstu niðurstöður kynntar.

Markmið rannsóknarinnar var að varpa ljósi á hvað hvetur konur til að hefja háskólanám eftir langt hlé, kanna hvaða hindranir verða á vegi þeirra og skoða hver ávinningurinn er af náminu að þeirra eigin mati. Einnig var markmiðið með rannsókninni að niðurstöðurnar gætu orðið konum sem komnar væru á miðjan aldur hvatning til að mennta sig.

Rannsóknin var viðtalsrannsókn og byggðist á einstaklingsviðtölum við sex konur á aldrinum 43–60 ára sem allar luku stúdentsprófi á „réttum“ tíma eða á aldrinum 20–25 ára og tóku sér síðan langt hlé frá námi, þ.e. á bilinu 10–17 ár.

Niðurstöður rannsóknarinnar sýndu að hvatar þess að konur hefja háskólanám eftir langt hlé frá námi eru fjölmargir. Þær nefndu auknar kröfur samfélagsins um menntun en menntunarstigið vex sífellt og erfitt getur verið að keppa við ungt fólk á vinnumarkaði sem hefur hærrí prófgráður. Með háskólamenntun aukast atvinnutækifærin og einnig getur starfsumhverfið haft áhrif á það að konur fari í nám, annaðhvort til að skipta um starf eða efla sig í núverandi starfi. Þörfin fyrir að takast á við ný verkefni og aðgengi að námi var einnig drifkraftur. Þær hindranir sem helst voru á vegi þeirra voru fjölskylduskuldbindingar, lítil trú á eigin getu og takmarkað aðgengi að námi.

Niðurstöðurnar sýndu einnig að ávinningur af námi er margþættur. Við greindum þrjá meginþætti sem eru samt sem áður samofnir:

- Persónulegur ávinningur sem vísar til þátta eins og meira sjálfsöryggis, vísýni og gagnrýnnar hugsunar, öflugri félagslegra tengsla og annars gildismats.
- Faglegur ávinningur sem vísar til þátta eins og að vera hæfari á vinnumarkaði, hafa starfsöryggi, vera skilvirkari í vinnubrögðum, að vera faglegri í framgöngu og öðlast stærra tengslanet.

Birna Velemir

Margrét Sigurðardóttir

- Launalegur ávinningur sem felur í sér að menntun gefi hærri laun.

MIKILVÆGI MENNTUNAR – AUKIN KRAFA UM MENNTUN

Með aukinni tæknivæðingu, flóknari störfum og auknum kröfum eykst stöðugt þörfin fyrir þekkingu. Því er talið mikilvægt að fólk afli sér menntunar til að auka lífsgæði sín og stuðla að nýsköpun og verðmætaaukningu. Með menntun verður fólk hæfara í að tileinka sér nýja þekkingu og færni og getur nýtt sér þær tækninýjungar sem nútímasamfélag krefst. Menntun er talin vera undirstaða góðra lífskjara (Gerður G. Óskarsdóttir, 2000).

Ávinningur menntunar birtist á ýmsan hátt, bæði persónulega og fjárhagslega (Pallas, 2000; Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson, 2004) en margar hindranir geta verið fyrir konur til að afla sér frekari menntunar (Jón Torfi Jónasson og Jóhanna Rósa Arnardóttir, 1999; Svava Guðrún Sigurðardóttir, 2011; Raket Steinvör Hallgrímsdóttir, 2008). Konur eru oft í mörgum hlutverkum og bera mikla ábyrgð og það hefur vafalaust oft hindrað konur í gegnum tíðina að mennta sig að þær hafa sinnt og axlað ábyrgð á heimilinu meira en karlar og látið menntamarkmið sín sitja á hakanum (Filipponi-Berardinelli, 2013; Deutsch og Schmertz, 2011).

ÁSTÆÐUR ÞESS AÐ EKKI VAR FARIÐ Í NÁM EFTIR STÚDENTSPRÓF

Hjá öllum konunum, sem tóku þátt í rannsókninni, kom fram að þær gerðu hlé á námi eftir stúdentspróf vegna fjölskyldu- skuldbindinga. Konurnar voru annaðhvort búnar að stofna til fjölskyldu þegar þær luku stúdentsprófi eða gerðu það í kjölfarið. Af þeim ástæðum settu þær því frekari námsferil í bið til þess að sinna fjölskyldu og heimili. Eins og einn viðmælandi okkar sagði:

Þegar ég kláraði stúdentsprófið þá erum við að byggja [úti á landi] og hérna og ég var ófrísk að mínu fyrsta barni þannig að ég ákvað bara að bíða með það ég hérna ákvað bara að ég væri ekki viss hvað ég ætlaði að læra og svona fannst aðstæðurnar bara vera þannig að ég hérna yrði bara að bíða aðeins með það þannig að ég bara fór [út á land] og átti mín börn og var alltaf að vinna.

Margar rannsóknir, t.d. Merriam o.fl. (2007), Svava Guðrún Sigurðardóttir (2011) og Rakel Steinvör Hallgrímsdóttir (2008), hafa sýnt fram á að konur virðast einna helst glíma við aðstæðubundnar hindranir og vega þar skuldbindingar við fjölskyldu einna þyngst. Í viðtölum kom í ljós að konurnar fóru ekki í nám aftur fyrr en börnin voru orðin nokkuð stálpuð eða jafnvel uppkomin og heimilisreksturinn orðinn auðveldari. Þetta bendir til þess að kynbundin félagsleg öfl hafi enn áhrif á menntum kvenna. Það kemur einnig í ljós í rannsóknum Filipponi-Berardinelli (2013) og Deutsch og Schertz (2011) að konur finna fyrir ákveðnum þrýstingi að bera hitann og þungann af því að sjá um börn og heimili þrátt fyrir að þær uppfylli menntamarkmið sín.

NÁMSHVATI

Þegar farið var að kanna ástæður þess að konurnar hófu nám að nýju kom í ljós að krafa um aukna menntun var ein af þeim ástæðum sem hvatti konurnar til mennta. Þær upplifðu að yngra fólk væri látið ganga fyrir í störf sem þær höfðu unnið við til margra ára og jafnvel tekið þátt í að hjálpa þessu sama unga fólki að tileinka sér störf. Ein kvennanna hafði orð á því að mennt væri máttur og hún var alltaf ákveðin í að mennta sig meira til þess að fá hærri laun og jafnvel betri stöður. Það sem gerði síðan útslagið að hún fór í nám var að hún fékk vinnu hjá fyrirtæki sem var að opna útibú á lands-

byggðinni. Í upphafi var hún eini starfsmaðurinn þar og þurfti að læra margt sem viðkom starfseminni:

Svo var ég búin að vera þarna í nokkrar vikur eða mánuði þá er ráðið nýtt fólk, það komu svona „fermingardrengir“ og fenguínu stöðurnar og háu launin en ég kenndi þeim allt. Þannig að ég var bara heyrðu ég verð að fá snepil eins og þeir og hérna hækka launin og ákvað þá að drifa mig í háskólanám.

Þetta er bein tenging við það að í nútímasamfélagi eykst krafan stöðugt um þekkingu og með aukinni menntun verður fólk hæfara í að tileinka sér nýja þekkingu og færni (Gerður G. Óskarsdóttir, 2000). Menntunarstigið vex sífellt og það getur verið erfitt fyrir þá sem eldri eru að keppa við ungt fólk á vinnu- markaði sem hefur meiri menntun (Jón Torfi Jónasson, 2005).

Aukin atvinnutækifæri voru oft nefnd þegar spurt var um hvað hvatti viðmælandur okkar til náms. Konurnar vildu eiga möguleika á betri og fjölbreyttari störfum og öðlast meira starfsöryggi. Þetta er í takt við niðurstöður Jóhönnu Rósu Arnardóttur og Jóns Torfa Jónassonar (2004) en hjá þeim kom í ljós að það sem hvatti marga viðmælandur þeirra til náms var metnaður til þess að ná lengra á vinnu- markaði og komast í betri stöður.

Í viðtölunum kom skýrt fram að stuðningur í náminu er mikilvægur. Allar konurnar nefndu að þær hefðu haft mikinn stuðning af því að tilheyra hópi í náminu. Stuðningurinn var þeim konum sem voru í fjarnámi sérstaklega mikilvægur og taldi ein kvennanna að hún hefði líklega gefist upp í náminu ef hún hefði ekki haft hópstuðning. Önnur kvennanna nefndi að stuðningur frá símenntunarmiðstöð hefði verið henni mikilvægur en hún tók þar próf og hlustaði á fyrirlestra og fékk mikla hvatningu frá starfsfólki skólans. Slatto (2008) telur að þegar um fjarkennslu sé að ræða þá þurfi nemendur meiri stuðning eða annars konar stuðning og ráðgjöf en þegar kennt er í staðnámi. Í fjarkennslu eru kennarar og nemendur oftast aðskildir og skortir því fjarnemendur oft þann stuðning og það öryggi sem staðnemar njóta af samveru við aðra nemendur og kennara. Því sé faglegur stuðningur, stuðningur frá kennara og upplýsingagjöf lykilmatriði í gæðum fjarkennslu.

NÁMSHINDRANIR

Stór hluti þeirra sem sækja ekki fræðslu bera við litla trú á eigin getu (Hróbjartur Árnason, Halla Valgeirsdóttir og Svava

Guðrún Sigurðardóttir, 2010; Raket Steinvör Hallgrímsdóttir, 2008). Þeir erfiðleikar sem konurnar upplifðu, þegar þær íhuguðu að fara í háskólanám, fólust helst í því að hafa litla trú á eigin getu. Flestum konunum fannst tilhugsunin um að vera að fara í háskóla frekar ógnvekjandi. Ein kvennanna komst skemmtilega að orði þegar hún lýsti hugmyndum sínum af því hvað það þýddi að vera í háskóla:

Ég hélt einhvern veginn að þegar maður væri í háskóla að háskóli væri eitthvað svona alveg maður yrði bara að sofa í læstri hliðarlegu og yrði að vera alveg rosalega vísindalegur og gáfulegur af því að maður væri í háskóla þetta er svo rosalega mikið orð en svo bara rjátlaðist það bara af manni.

Fyrirfram mótaðar hugmyndir annars viðmælanda okkar voru þær að hún hefði líklega ekki getu til þess að stunda háskólanám:

Já já, ég var ógeðslega stressuð fyrst mér fannst ég það var langt síðan ég var í námi og ég skildi bara ekki hvað ég var að drifa mig í nám og ég myndi örugglega falla í öllu og kennararnir myndu bara hlæja að mér guð minn góður hvernig datt þessari í hug að fara í nám en svo komst maður að því fljótlega að maður gat þetta alveg.

Það var áhugavert að sjá að því lengra hlé sem konurnar tóku frá náminu þá virtust þær frekar vanmeta getu sína til náms.

ÁVINNINGUR

Allar konurnar nefndu persónulegan ávinning þegar spurt var um þann ávinning sem þær töldu sig hafa fengið út úr náminu. Þær nefndu að námið hefði gefið þeim meira sjálfs-traust og að þær hefðu öðlast meiri víðsýni, annað gildismat og þannig farið að horfa á lífið öðruvísi. Konurnar nefndu einnig að þær væru gagnrýnni í hugsun og hefðu öðlast öflugri félagsleg tengsl. Eins og kvennanna komst að orði:

Ég held að maður hafi sko fyrir utan bara að læra þessi fræði þá lærði maður náttúrulega bara að meta lífið öðruvísi og horfa á lífið öðruvísi maður fór að velja fyrir sér hlutum sem maður hafði ekki verið að spá í bara þetta stækkaði sjóndeildarhringinn dálítið mikið.

Þetta fellur að niðurstöðum Jóhönnu Rósu Arnardóttur og Jóns Torfa Jónassonar (2004) en hjá þeim kom fram að með aukinni menntun eykst sjálfsöryggi, víðsýni og hæfni til að skoða ólík mál út frá ýmsum sjónarhornum. Einnig samrým-ist þetta hugmyndum Pallas (2000) um að aukin menntun leiði til aukinnar kunnáttu og vitræns þroska, betra sálræns ástands, sterkari félagslegra tengsla og annars gildismats.

Faglegur ávinningur var einn af þeim þáttum sem viðmæl- endur okkar sóttust mjög eftir þegar farið var í nám. Þegar skoðað var hvaða þættir það voru sem tengdust faglegum ávinningi af náminu kom í ljós að konurnar töldu sig vera orðnar hæfari á vinnumarkaði og hafa meira starfsöryggi. Einnig töldu þær sig vera orðnar faglegri í framgöngu, hafa skilvirkari vinnubrögð og öflugra tengslanet. Þetta samrým-ist fyrri rannsóknum á þessu sviði en með því að mennta sig geta einstaklingar bætt stöðu sína á vinnumarkaði og átt kost á því að komast í fjölbreyttari störf en áður (Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson, 2004; Þorvaldur Gylfason og Gylfi Zoega, 2003). Niðurstöður okkar eru einnig í sam- ræmi við hugmyndir Pallas (2000) sem telur að vinnuumhverfi þeirra sem mennta sig verði betra. Þeir sem mennta sig taki frekar ábyrgð og gegni oftast stjórnunarstöðum. Allar kon- urnar gegna stjórnunarstöðum með einum eða öðrum hætti og töldu það vera nokkuð víst að þær væru ekki í því starfi sem þær eru í dag ef þær hefðu ekki farið í háskólanám.

Allar konurnar nefndu einnig launalegan ávinning af því að hafa lokið háskólanámi og er það í takt við aðrar rannsóknir á þessu sviði þar sem niðurstöður benda til að aukin menntun leiði til hærri launa þótt það sé ekki einhlítt (Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson, 2004; Pallas, 2000; Þorvaldur Gylfason og Gylfi Zoega, 2003).

Það var áhugavert að sjá í rannsókn okkar að í upp- hafi náms þá voru konurnar fyrst og fremst að sækjast eftir faglegum og launalegum ávinningi en þegar upp var staðið þá virðist persónulegi ávinningurinn ekki hafa minna vægi en faglegur og launalegur. Þetta skiptir vitanlega miklu máli þegar rætt er um mikilvægi þess að eiga kost á námi síðar á lífsleiðinni, hafi því ekki verið sinnt fyrir.

NÁMSUMHVERFIÐ

Námsumhverfið getur haft áhrif á það hvort einstaklingurinn fari í nám en þar hefur aðgengi og framboð mikið að segja (Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson, 2004; Eygló Björnsdóttir, 2013). Fjarnámið skipti miklu máli fyrir viðmæl-

endur okkar sem bjuggu á landsbyggðinni. Ein kvennanna var eiginlega búin að afskrifa það að fara í meira nám þegar hún komst í fjarnámið. Annar viðmælandi sagði að hún hefði flutt úr sínu sveitarfélagi ef fjarnám hefði ekki verið í boði og ein kvennanna taldi að hún hefði farið fyrr í nám ef hún hefði búið í Reykjavík.

Námsframboð getur einnig haft áhrif þegar kemur að hvatningu til náms (Hróbjartur Árnason, Halla Valgeirsdóttir og Svava Guðrún Sigurðardóttir, 2010; Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson, 2004). Þegar skoðað var námsval viðmælanda okkar þá kom í ljós að námsframboðið hafði að nokkru leyti áhrif á námsval þeirra. Þetta mátti sjá hjá konunum sem bjuggu á landsbyggðinni. Svo virðist sem fólk ákveði stundum fyrst að afla sér formlegrar menntunar, háskólaprófs í þeim tilvikum sem við ræðum en ákveður síðan um hvað námið á að snúast. Hjá sumum kom helst ekki annað til greina en fjarnám og námsvalið réðst af því hvað þar var í boði. Niðurstöður okkar benda til þess að það sé í sjálfu sér hindrun að hafa takmarkað námsframboð í fjarnámi.

Eins og fram hefur komið þá tóku allar konurnar í rannsókninni sér hlé frá námi vegna fjölskylduskuldbindinga. Það kom fram hjá konunum, sem bjuggu á landsbyggðinni, að það væri mikil fyrirhöfn og kostnaður að flytja með fjölskylduna á höfuðborgarsvæðið til þess að stunda nám, því má leiða líkur að því að sveigjanlegt námsfyrirkomulag komi sér vel við slíkar aðstæður.

STARFSÞRÓUN

Þegar konurnar voru spurðar hvort þær teldu símenntun skipta máli þá töldu þær svo vera. Símenntun er á öllum vinnustöðum kvennanna en misjafnt er hversu mikið er lagt upp úr henni en allar konurnar töldu það vera mjög nauðsynlegt og jákvætt að hafa símenntun í boði á vinnustað. Flestar konurnar töldu þó að símenntun gæti ekki komið í staðinn fyrir háskólanám.

Einn viðmælandi komst svo að orði:

Ef þú ferð í háskólanám þá færðu gráðu en með símenntun ertu meira að sérhæfa þig í hinu og þessu sem þú ert að vinna við og afmarkar þig meira og læra meira [...] maður vill náttúrulega fá gráðurnar því þær veita manni réttindi.

Þetta er í samræmi við niðurstöður Jóhönnu Rósu Arnardóttur og Jóns Torfa Jónassonar (2004) en þar kom fram að

það skiptir máli að háskólamenntunin veitir starfsheiti og visst forskot á vinnumarkaði því prófgráðan sýnir merki um hæfni á ákveðnu sviði sem skiptir miklu máli ef það er samkeppni um störf.

NIÐURSTÖÐUR Í LJÓSI OKKAR REYNSLU

Það var mjög áhugavert að skoða upplifun og reynslu kvennanna í rannsókninni og bera saman við okkar eigin reynslu. Við lukum stúdentsprófi á „réttum“ tíma en tókum síðan langt hlé frá námi vegna fjölskylduskuldbindinga og sinntum heimili og fjölskyldu eins og viðmælendur okkar. Þegar 10–12 ár voru liðin frá stúdentsprófi þá fórum við báðar í nám, þó ekki háskólanám. Það kom okkur skemmtilega á óvart, þegar við skoðuðum hversu langt hlé konurnar tóku sér frá námi, að sá tími var í kringum 15 ár eða svipaður og sá tími og við tókum okkur í hlé frá námi.

Þegar við fórum að huga að háskólanámi þá fannst okkur báðum háskólaumhverfið vera frekar ógnvekjandi. Við vorum ekki vissar um hvort við ættum erindi í háskóla og segja má að viðmælendur okkar hafi lýst þeirri tilfinningu sem við upplifðum í upphafi námsins. Helsti hvati þess að við tókum þá ákvörðun að fara í nám var að efla okkur í starfi og auka atvinnumöguleika og atvinnuöryggi. Við upplifum það sama og viðmælendur okkar því okkur finnst persónulegi ávinningurinn af náminu vera mjög mikill.

Hér má segja að ferlið hafi verið það sama hjá okkur og viðmælendum okkar. Það sem kom okkur mest á óvart var hvað upplifun viðmælanda okkar var lík okkar eigin upplifun. Sjá má nokkuð skýrar línur því konurnar sex og við tvær höfum í mikilvægum atriðum sömu söguna að segja. Út frá þessum niðurstöðum má leiða líkur að því að fleiri konur gangi í gegnum svipað ferli þegar þær íhuga að uppfylla menntamarkmið sín.

AÐ LOKUM

Í samfélagi þar sem stöðugt er krafist aukinnar menntunar er mikilvægt að tillit sé tekið til aðgengi allra að menntun. Konur eru í þeim hópi sem taka sér oft hlé frá námi vegna fjölskylduskuldbindinga og finnst erfitt að hefja nám að nýju, sérstaklega ef það er langt liðið frá fyrra námi. Því er mikilvægt að koma til móts við þennan hóp, til dæmis með sveigjanlegu námsfyrirkomulagi.

Svör kvennanna benda til að það sem helst hvetur konur til mennta eftir langt hlé eru auknar kröfur um menntun, aukin atvinnutækifæri, þörf fyrir að takast á við ný verkefni og gott aðgengi að námi. Það sem getur dregið úr þeim eða hindrað þær að hefja nám að nýju eru fyrst og fremst fjölskylduskuldbindingar en einnig þættir eins og lítil trú á eigin getu og takmarkað aðgengi að námi. Síðast en ekki síst kom í ljós í viðtölunum að ávinningur af námi er margþættur. Má þar nefna fyrst og fremst persónulegan ávinning sem virðist ekki síðri en faglegur og launalegur ávinningur.

Það var ánægjulegt að sjá hvað konurnar í rannsókninni voru fljótar að yfirstíga þá tilhugsun að þær ættu ekki erindi í nám og hvað þær uppskárú margs konar ávinning. Af þessum niðurstöðum má álykta að rannsóknin geti orðið hvatning til kvenna að mennta sig.

ÁHRIF Á STEFNU

Þegar einni spurningu er svarað þá vakna aðrar í kjölfarið. Það er ljóst að ávinningur af námi er mikill og margþættur og því er mikilvægt að þær konur sem að hafa áhuga á að mennta sig hafi tækifæri til þess. Það er að minnsta kosti þrennt sem ber að huga að miðað við niðurstöður okkar um að fjölskylduhagur, lítil trú á eigin getu og aðgengi að námi hindri. Hugsanlega er síst hægt að stjórna fjölskylduhögum, eða jafnvel ekki eftirsóknarvert að reyna slíkt, nema þá hugsanlega með eflingu fjarnáms. En það er hægt að beina sjónum að lítilli trú á eigin getu sem oft virðist hreinlega tilefnislaus með því að leiðbeina konum en einnig mætti hugsa sér að settar séu upp styttri námsbrautir sem koma konum á bragðið og sýna þeim að þær ráða oft en ekki við námið. Þær myndu átakalaust halda áfram ef hugur þeirra stendur til þess.

Hvað varðar aðgengi að námi þá vakti það sérstakan áhuga okkar hvað fjarnámið hafði mikil áhrif á menntun kvennanna í rannsókninni, sérstaklega hjá þeim sem bjuggu á landsbyggðinni. Takmarkað aðgengi dró verulega úr þeim möguleikum að þær gætu stundað nám en á sama hátt var gott aðgengi að námi þeim mikil hvatning að hefja nám að nýju. Allar konurnar tóku sér hlé frá námi til þess að sinna heimili og fjölskyldu og má leiða líkum að því að sveigjanlegt námsfyrirkomulag komi sér vel við slíkar kringumstæður.

Í ljósi þessara niðurstaðna væri áhugavert að skoða aðgengi og framboð á námi í heild sinni. Er sú tækni nýtt sem er í boði til þess að bjóða upp á gott fjarnám? Hvernig er gott fjarnám? Er nægjanlega fjölbreytt framboð af námsbrautum

í fjarnámi? Þetta eru spurningar sem væri áhugavert að fá svör við og eru mjög mikilvægur liður í menntaumræðunni.

HEIMILDIR

- Deutsch, N. L. og Schmertz, B. (2011). "Starting from ground zero: " Constraints and experiences of adult women returning to college. *Review of Higher Education*, 34(3), 477–504. Sótt af <http://search.proquest.com/docview/864037068/AC61B0BB935949F5PQ/3?accountid=27513>.
- Eygló Björnsdóttir. (2013). „Ég er svo óvanur svona fjarnemastússi“: Aukinn sveigjanleiki náms við Háskólann á Akureyri. *Netla – Veftímarit um uppeldi og menntun*. Sótt af http://skemman.is/en/stream/get/1946/14547/34621/1/%C3%89g_er_svo_%C3%B3vanur.pdf.
- Filipponi-Berardinelli, J. O. (2013). Exploring Efficacy in Negotiation Support: Women Re-Entry Students in Higher Education. *College Quarterly*, 16(2). Sótt af <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016456.pdf>.
- Gerður G. Óskarsdóttir. (2000). *Frá skóla til atvinnulífs: Rannsóknir á tengslum menntunar og starfs*. Reykjavík: Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands og Háskólaútgáfan.
- Hróbjartur Árnason, Halla Valgeirsdóttir og Svava Guðrún Sigurðardóttir. (2010). Hvers vegna koma þau ekki? Þátttaka fólks með stutta formlega skólagöngu. *Gátt – Ársrit um fullorðinsfræðslu og starfsmenntun*, 6–19. Sótt af http://www.frae.is/files/G%C3%A1tt_2010_web_006-019_1431720169.pdf.
- Jóhanna Rósa Arnardóttir og Jón Torfi Jónasson. (2004). Gildi menntunar í lífi fullorðins fólks. *Tímarit um menntarannsóknir*, 1, 129–143. Sótt af http://fum.is/wp-content/uploads/2010/09/10_johanna_jon1.pdf.
- Jón Torfi Jónasson (2005). Allt á eina bókina lært? Um reglufestu og einsleitni í þróun háskóla. *Uppeldi og menntun*, 14(1), 133–140. Sótt af <https://notendur.hi.is/jtj/greinar/Throun%20haskolastigsins%20Vidhorf%20Uppeldi%20og%20menntun%202005.pdf>
- Jón Torfi Jónasson og Jóhanna Rósa Arnardóttir. (1999). Símenntun á Íslandi. Yfirlit yfir nám fólks á aldrinum 18–75 ára og athugun byggð á námskeiðasókn vorið 1998. Sótt af <http://www.hugheimar.is/simenntun%20a%20islandi.pdf>.
- Merriam, S. B., Caffarella, R. S. og Baumgartner, L. M. (2007). *Learning in adulthood. A comprehensive guide* (3. útgáfa). San Francisco: Jossey-Bass.
- Pallas, A.M. (2000). The effects of schooling on individual lives. Í M. T. Hallinan (ritstjóri). *Handbook of sociology and social research. Handbook of the sociology of education* (499–525). New York: Plenum Publishers.
- Rakel Steinvör Hallgrímsdóttir. (2008). *Annað tækifæri – í nám að nýju: Reynsla og líðan fullorðinna kvenna með litla formlega menntun sem hefja nám að nýju* (óútfingin meistarafráttir). Sótt af <http://hdl.handle.net/1946/12727>.
- Slatto, T. (2008). Kennarinn – Lykillinn að gæðum í fjarkennslu. *Gátt – Ársrit um fullorðinsfræðslu og starfsmenntun*, 41–43. Fræðslumiðstöð atvinnulífsins.
- Svava Guðrún Sigurðardóttir. (2011). *Eins hindrun er annars hvati: Ástæður fyrir brotthvarfi og endurkomu kvenna til náms* (óútfingin meistarafráttir). Sótt af <http://hdl.handle.net/1946/10312>.
- Porvaldur Gylfason og Gylfi Zoega (2003). Education, Social Equality and Economic Growth: A View of the Landscape. *CEsifo Economic Studies*, Vol. 49(4), 557–579. Sótt af <https://notendur.hi.is//gylfason/pdf/cesifo.pdf>.

UM HÖFUNDANA

Birna Velemir starfar sem ráðgjafi hjá Vinnumálastofnun á Norðurlandi vestra. Hún lauk BA-prófi í uppeldis- og menntunarfræði vorið 2015.

Margrét Sigurðardóttir starfar hjá Hjallastefnunni. Lýkur BA-prófi í uppeldis- og menntunarfræði vorið 2016.